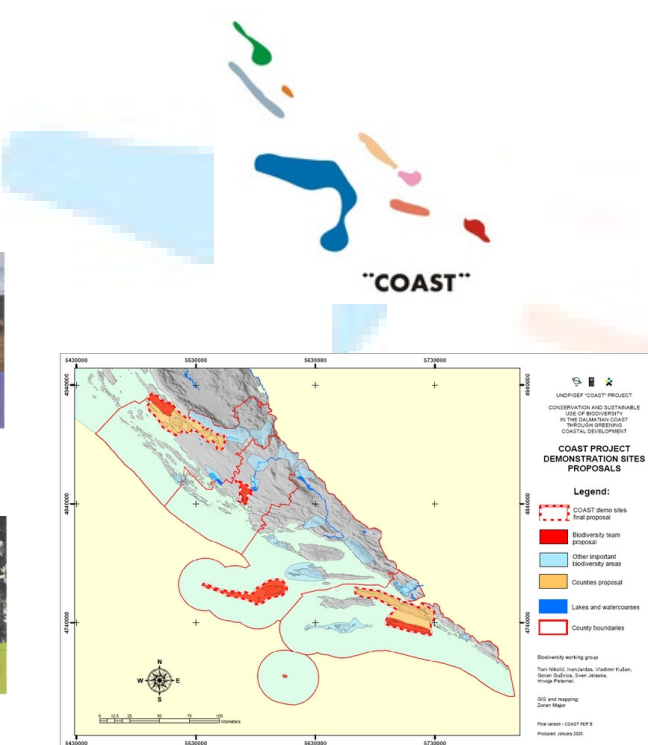
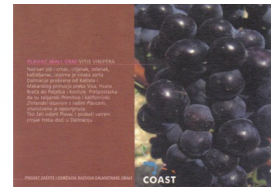
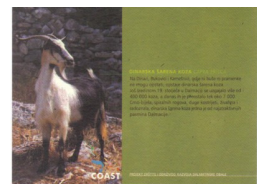

NACRT AKCIJSKOG PLANA ZA EKOLOŠKU POLJOPRIVREDU I PROIZVODNJU HRANE U DALMACIJI

PRVA VERZIJA

Nacrt akcijskog plana za razvitak ekološke poljoprivrede u Dalmaciji

SADRŽAJ

1.	UVOD	3
1.1.	DEFINICIJA EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE I PROIZVODNJE HRANE	4
1.2.	PROJEKT COAST I EKOLOŠKA POLJOPRIVREDA I PROIZVODNJA HRANE	5
1.3.	PRAVNI OKVIR EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE I PROIZVODNJE HRANE	8
1.4.	GLOBALNI KONCEPT EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE I PROIZVODNJE HRANE	10
2.	RAZVOJ EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE	11
2.1.	PROIZVODNJA	11
2.2.	TRŽIŠTE	15
3.	EUROPSKI AKCIJSKI PLAN ZA EKOLOŠKU POLJOPRIVREDU	16
4.	PRIJEDLOG AKCIJSKOG PLANA ZA EKOLOŠKU POLJOPRIVREDU U DALMACIJI	18
4.1.	CILJEVI	18
4.2.	AKCIJE (DJELOVANJA) PO PROGRAMSKIM PODRUČJIMA	19
4.2.1.	Institucionalne i političke promjene	19
4.2.2.	Povećanje ponude dalmatinskih ekoloških poljoprivrednih proizvoda	21
4.2.3.	Povećanje potražnje - razvoj regionalnog tržišta eko-hrane	24
	PRILOG 1 - Rezultati SWOT analize razvoja ekološke poljoprivrede u Dalmaciji (COAST radionica, Split, 9. rujna 2008. godine)	27
	PRILOG 2 - Autorova SWOT analiza razvoja ekološke poljoprivrede u Dalmaciji	28

Nacrt akcijskog plana za razvitak ekološke poljoprivrede u Dalmaciji

1. UVOD

Prva verzija nacrta "Akcijskog plana za ekološku poljoprivredu i proizvodnju hrane u Dalmaciji" temelji se na slijedećim dokumentima COAST projekta (vidi <http://www.undp.hr/show.jsp?page=83403&refresh=1192715826347>):

- ✓ Europski akcijski plan za ekološku poljoprivredu i proizvodnju hrane;
- ✓ Pregled stanja ekološke poljoprivrede i proizvodnje hrane u Dalmaciji; i
- ✓ Akcijski plan za ekološku poljoprivredu i proizvodnju hrane u Dalmaciji, s posebnim osvrtom na neslužbeni nacrt strategije razvoja ekološke poljoprivrede u Hrvatskoj (MPRRR, 2005);

kao i na rezultatima SWOT analize razvoja ekološke poljoprivrede u Dalmaciji izrađene tijekom stručne radionice održane u Splitu dana 9. rujna 2008. godine.

COAST projektna radionica okupila je predstavnike različitih relevantnih institucija iz sve četiri dalmatinske županije: područnih službi Hrvatskog zavoda za poljoprivrednu savjetodavnu službu i Hrvatskog stočarskog centra, županijskih odjela za poljoprivredu i gospodarstvo, regionalnih razvojnih agencija, nadzornih stanica za ekološku poljoprivredu, znanstvenih institucija, proizvodnih i potrošačkih udruga, tvrtki, zadruga, obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava i hotela.

„Ja sam griješio protiv mudrosti Stvoritelja i, s pravom, bio sam kažnjen. Želio sam poboljšati njegovo djelo jer sam, u svojoj sljepoći, vjerovao da je zaboravljena veza u zapanjujućem lancu zakona koja upravlja i konstantno obnavlja život na površini Zemlje. Činilo mi se da slabi i beznačajni čovjek treba nadoknaditi taj previd.“

Justus von Liebig,
izumitelj kemijske poljoprivrede u osvrtu na svoj život i djelo,
„Agrikulturchemie“, 8. dio, 1865.

Tijekom održavanja 22. FAO regionalne ministarske konferencije za Europu (Porto, srpanj 2000.) većina je sudionika bila mišljenja kako će se svjetska i europska poljoprivreda i proizvodnja hrane u 21. stoljeću razvijati u tri odvojena pravca:

- * konvencionalna poljoprivreda s postupnim prijelazom na integriranu zaštitu bilja (sukladno odrednicama SARD-a);
- * poljoprivreda s primjenom genetski preinačenih organizama ("GMO poljoprivreda"); te
- * ekološka poljoprivreda sukladno temeljnim standardima IFOAM-a.

Hrvatska je javnost već izrekla svoje (velikom većinom nepovoljno) mišljenje o mogućem razvoju "GMO poljoprivrede". Za očekivati je stoga da će razvoj hrvatske poljoprivrede biti nastavljen već utabanim pravcem konvencionalne poljoprivrede ili će se pak preusmjeriti na onaj ekološke poljoprivrede.

Nacrt akcijskog plana za razvitak ekološke poljoprivrede u Dalmaciji

Najvjerojatnije je ipak da će se u bliskoj budućnosti ove dvije proizvodnje u Hrvatskoj paralelno razvijati. Ekološki pravac prihvatljiviji je potrošačima (pod uvjetom da zbog toga cijene hrane neće drastično porasti), dok je konvencionalni pristup bliži većini hrvatskih proizvođača i agronomskoj struci (najvećim dijelom zbog straha od novog, odnosno potpunog nepoznavanja metoda i tehnika ekološke proizvodnje) te snažnog utjecaja bogatog i moćnog lobija kemijske industrije.

1.1. DEFINICIJA EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE I PROIZVODNJE HRANE

Što je ekološka (službeno prihvaćeni sinonimi „biološka“ i „organska“) poljoprivreda? Prema definiciji Međunarodne federacije pokreta ekološke poljoprivrede - IFOAM (*International Federation of Organic Agriculture Movements*) riječ je o: "procesu kojim se razvija održivi agro-ekosustav. Takvom je sustavu postojeća plodnost tla ključ uspješne proizvodnje, a temelji se na prirodnim sposobnostima biljaka, životinja i krajobraza s ciljem optimiziranja kvalitete u svim aspektima poljoprivrede i zaštite okoliša. Ekološka poljoprivreda maksimalno smanjuje uporabu kemijskih umjetnih gnojiva, pesticida i zaštitnih sredstava, omogućujući time djelovanje snažnih prirodnih zakona koji povećavaju prirodnu otpornost na bolesti. Drži se globalno usvojenih načela, ali ih primjenjuje na lokalna područja uvažavajući njihove regionalne socio-ekonomske, geo-klimatske i kulturne posebnosti".

Prema službenom izvješću Ministarstva poljoprivrede SAD (USDA) ekološka poljoprivreda ("*organic farming*") je 1980. godine definirana kao: "sustav proizvodnje koji izbjegava ili najvećim dijelom isključuje uporabu sintetskih gnojiva, pesticida, regulatora rasta i aditiva u stočnoj hrani. Pouzdani se ekološki proizvodni sustavi temelje na maksimalnoj uporabi plodoreda, biljnih ostataka, stočnog gnoja, zelene gnojidbe, organskog otpada izvan gospodarstva, mehaničke obrade tla, mineralnih stijenja te svih aspekata biološke kontrole štetnika kako bi se održala plodnost tla, osigurale dovoljne količine biljnih hranjiva te kontrolirali kukci, korov i ostali štetnici".

U svojoj preambuli Uredba EU br. 834/2007 precizno i jednostavno objašnjava ekonomsku i ekološku važnost i značenje ekološke poljoprivrede za tržište i stanovništvo Europske unije te daje smjernice pravnog okvira proizvodnje, prerade, distribucije i uvoza ekoloških poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda.

„Ekološka je proizvodnja cjeloviti sustav upravljanja poljoprivrednim gospodarstvom; proizvodnja hrane koja udružuje ekološki najprihvatljivije postupke, visoku razinu biološke raznolikosti, očuvanje prirodnih bogatstava, primjenu visokih standarda za dobrobit životinja; te proizvodni postupak u skladu sa sklonostima određenih potrošača prema proizvodima koji se proizvode korištenjem prirodnih tvari i postupaka. Postupak ekološke proizvodnje stoga u društvu ima dvostruku ulogu, u kojem s jedne strane osigurava određeno tržište koje odgovara na zahtjev potrošača za ekološkim proizvodima, a s druge strane isporučuje javna dobra doprinoseći zaštiti okoliša i dobrobiti životinja, kao i ruralnom razvoju“.

Nacrt akcijskog plana za razvitak ekološke poljoprivrede u Dalmaciji

Prema hrvatskom Zakonu o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda (2001) svrha je ekološke proizvodnje zaštita zdravlja i života ljudi, zaštita prirode i okoliša te zaštita potrošača. Ekološka proizvodnja (*“organska”, “biološka”*) definira se kao „poseban sustav održivoga gospodarenja u poljoprivredi i šumarstvu koji obuhvaća uzgoj bilja i životinja, proizvodnju hrane, sirovina i prirodnih vlakana te preradu primarnih proizvoda, a uključuje sve ekološki, gospodarski i društveno opravdane proizvodno-tehnološke metode, zahvate i sustave, najpovoljnije koristeći plodnost tla i raspoložive vode, prirodna svojstva biljaka, životinja i krajobraza, povećanje prinosa i otpornosti biljaka s pomoću prirodnih sila i zakona, uz propisanu uporabu gnojiva, sredstava za zaštitu bilja i životinja, sukladno s međunarodno usvojenim normama i načelima“.

Konačno, sažeta definicija glasila bi: "ekološka poljopriveda je sustav poljoprivrednog gospodarenja koji teži etički prihvatljivoj, ekološki čistoj, socijalno pravednoj i gospodarski isplativoj poljoprivrednoj proizvodnji, a to je čini gospodarskom djelatnošću koja se u cjelosti uklapa u paradigmu održivog razvoja".

1.2. PROJEKT COAST I EKOLOŠKA POLJOPRIVREDA I PROIZVODNJA HRANE

Ovaj nacrt "Akcijskog plana za ekološku poljoprivredu i proizvodnju hrane u Dalmaciji" predstavlja sastavnicu provedbe projekta „COAST – Očuvanje i održivo korištenje bioraznolikosti na dalmatinskoj obali putem održivog razvitka obalnog područja“.

Projekt COAST treba pomoći Hrvatskoj, odnosno svim njenim relevantnim razvojnim dionicima, da iskoriste jedinstvenu i kratkotrajnu priliku za očuvanje (preostale) globalno značajne biološke i krajobrazne raznolikosti obalnog područja Dalmacije, prije nego trenutni razvojni pritisci i njima izazvani neodrživi razvojni trendovi – u prvom redu ubrzana urbanizacija obalnog pojasa i nedovoljno kontrolirani razvoj turizma, ali i dijelom neodržive prakse u sektorima ribarstva, marikulture i poljoprivrede – izazovu njihovu trajnu degradaciju.

Osnovna strategija projekta je prepoznati i ukloniti prepreke koje trenutno priječe preobrazbu gospodarskih sektora u smjeru održivosti, i to na način da se:

- 1) identificira a potom i ponudi rješenja kojima se može ograničiti i dokinuti postojeći obrazac interesa, praksi i okolnosti koji razvoj gura u smjeru gdje se, radi ostvarivanja značajne kratkoročne dobiti, resursi – prije svega sam prostor sa svojom iznimnom biološkom i krajobraznom raznolikošću na njoj temeljenoj atraktivnosti – neracionalno i neodrživo troše, a da se pri tome negativno utiče i na društvenu koheziju, te na raznolikost a time i vitalnost gospodarskog razvoja;
- 2) identificiraju i potiču razvojne inicijative koje gospodarski prosperitet i kvalitetu života grade na način da iznimnu biološku i krajobraznu raznolikost i na njoj temeljenu atraktivnost prepoznaje, čuva i održivo koristi kao jednu od osnovnih komparativnih razvojnih prednosti regije.

Nacrt akcijskog plana za razvitak ekološke poljoprivrede u Dalmaciji

Konkretnije, ovo posljednje će se postići na način da se na području četiri dalmatinske županije sustavno i kontinuirano utječe na aktivnosti i prakse gospodarstva u turizmu, poljoprivredi, ribarstvu i marikulturi – i izravno kroz rad s poduzetnicima, i posredno kroz utjecaj na bankarski sektor, odnosno dostupnost investicijskog kapitala – a kako bi ih se potaklo da u svoje prakse uključe održivo korištenje i zaštitu biološke i krajobrazne raznolikosti kao temeljne, globalno značajne vrijednosti područja Dalmacije. Osim suradnje s poljoprivrednicima, ribarima, turističkim i drugim poduzetnicima i bankama, projekt je usmjeren i na suradnju i koordinaciju s već postojećim aktivnostima i institucijama za planiranje, razvoj i zaštitu obalnog područja te na integralno upravljanje resursima, a također je vođen zahtjevima procesa pridruživanja Hrvatske Europskoj uniji.

S obzirom na veliku prostornu raširenost biološke i krajobrazne raznolikosti, te činjenicu da svega njen manji dio može biti očuvan proglašavanjem posebno zaštićenih područja prirode, ključni problem i izazov postaje osiguravanje kvalitetne zaštite, racionalnog korištenja te time i očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti izvan zaštićenih područja, u tzv. produktivnim kopnenim i morskim područjima. Projekt COAST čini upravo to, čime upotpunjuje trenutno aktualne napore na poboljšanju upravljanja zaštićenim područjima.

Projekt je razvijen uz potporu UNDP ureda u RH, ali isključivo kroz suradnju svih zainteresiranih i/ili relevantnih dionika, u široko participativnom procesu, čime se osigurala relevantnost postavljenih ciljeva i mjera, ta sudjelovanje svih relevantnih dionika u njegovoj provedbi. Provedba Integralnog projekta započela je početkom 2007. godine. Projekt provodi Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva (MZOPUG), uz potporu UNDP ureda u RH. Glavni partneri i sudionici u sufinanciranju projekta COAST su: Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva; (državni) Zavod za prostorno planiranje; Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost; Ministarstvo kulture / Uprava za zaštitu prirode i Državni zavod za zaštitu prirode te (županijske) Javne ustanove za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode; Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka; Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva; Hrvatske vode; Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa; Hrvatska banka za obnovu i razvitak (HBOR); Zadarska, Šibensko-kninska, Splitsko-dalmatinska i Dubrovačko-neretvanska županija; njihove (županijske) Regionalne razvojne agencije; Hrvatska turistička zajednica te županijske i lokalne turističke zajednice; Udruženja privatnih poduzetnika; komercijalne banke aktivne u projektnom području; pojedini poduzetnici; NVU; razne međunarodne organizacije i projekti (UNEPMAP, WB, ECD, WWF, IUCN, GTZ, itd.).

Cilj je i očekuje se da će se tijekom provedbe projekta identificirati i osmisliti mnoge nove kvalitetne projektne ideje koje će privući / mobilizirati / kanalizirati značajna dodatna sredstva u vrstu razvoja poticanu COAST projektom.

Projekt će se odvijati na tri razine – od lokalne preko regionalne (županijske) do nacionalne. Na lokalnoj razini projektom će se u četiri pokazna područja demonstrirati mogućnost drugačijeg razvoja – razvoja koji je svjesniji vrijednosti

Nacrt akcijskog plana za razvitak ekološke poljoprivrede u Dalmaciji

postojeće biološke i krajobrazne baštine i same po sebi, i kao važne komponente kvalitete života i identiteta lokalnog stanovništva, i kao važne komponente prepoznatljivosti lokalnog gospodarstva na sve zasićenijim i izbirljivijim globalnim tržištima. Nadalje, pokazat će se i gdje su prepreke za takav razvojni smijer te kako ih ukloniti.

Na županijskoj razini projekt će koristiti rezultate s pokaznih područja za 1) preobrazbu proizvodnih sektora u četiri županije – koristeći kako tržišne tako i regulatorne pristupe; te 2) integraciju brige o bioraznolikosti u razvojno planiranje. Projekt će osobito raditi s ključnim dionicima iz bankarskog sektora, razvijajući inovativne instrumente za podršku održivom korištenju biološke raznolikosti.

Konačno, na državnoj razini, projekt će utjecati na kreiranje regulatornog, upravljačkog i drugog okruženja nužnog za očuvanje i održivo korištenje bioraznolikosti.

Projekt ima četiri osnovna očekivana rezultata i njima definirane grupe aktivnosti:

1. Demonstracija društveno-gospodarskog razvitka koji čuva i održivo koristi biološku i krajobraznu raznolikost / vrijednost / atraktivnost – u sektorima turizma, ribarstva, marikulture i poljoprivrede – na četiri odabrana demo-područja (u svakoj od 4 županije po jedno) koja su prepoznata i odabrana zbog svoje iznimne biološke i krajobrazne raznolikosti / vrijednosti.

2. Poboljšani uvjeti za „zelene“ investicije – investicije koje čuvaju i održivo koriste postojeću biološku i krajobraznu raznolikost kao svoju glavnu resursnu osnovu – na području četiri županije. Aktivnosti iz ove grupe neposredno se vezuju na demonstracijske aktivnosti pod 1, a odnose se na povećanje dostupnosti kapitala i potražnje za kapitalom za „zelene“ investicije i povećanje potražnje za proizvodima i uslugama koji čuvaju ili održivo koriste bioraznolikost. Ove aktivnosti će posebno pridonijeti ruralnom razvoju i socijalnoj revitalizaciji kroz podršku ekološkoj/tradicionalnoj poljoprivredi, agroturizmu, novim oblicima turističke eko ponude te očuvanju i obnovi vrijednih kulturnih krajobraza dalmatinske obale.

3. Poboljšanje usklađenosti i provedbe propisa i praksi ključnih sektora na području četiri županije u odnosu na održivo korištenje i zaštitu biološke i krajobrazne raznolikosti.

4. Na nacionalnoj razini uspostavljeno je ozračje koje prepoznaje, uvažava, podržava, institucionalizira i širi održivi razvitak uz razumno korištenje i zaštitu biološke i krajobrazne raznolikosti.

U svrhu postizanja ambicioznog cilja promjene razvojnih obrazaca i praksi te gradnje novog, „zelenijeg“ identiteta i branda, projekt se koristi vrlo širokim instrumentarijem koji između ostalog uključuje: financijske instrumente kao što su program malih darovnica, kreditno-garantni fond, stručna pomoć u pripremi poslovnih planova / projektnih prijedloga / kreditnih zahtjeva; aktivno uključivanje / participaciju svih zainteresirani strana; jačanje kapaciteta ključni institucija kroz educiranje i financiranje dodatnih ljudskih resursa; adaptivno upravljanje naslonjeno na sustavno praćenje i ocjenjivanje napretka ka postavljenim ciljevima; kodificiranje

Nacrt akcijskog plana za razvitak ekološke poljoprivrede u Dalmaciji

stečenog iskustva u razvojne modele pogodne za replikaciju; osiguravanje mehanizama za širenje znanja i institucionalno učenje; promoviranje mogućnosti i prednosti „zelenijih“ razvojnih modela.

1.3. PRAVNI OKVIR EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE I PROIZVODNJE HRANE

U svijetu je međunarodno prihvaćeni sustav propisa i kontrole ekološke poljoprivrede detaljno usvojen i razrađen: (a) u temeljnim standardima IFOAM-a (od 1980. godine); te (b) smjernicama *Codex Alimentarius*-a (FAO/WHO, 1999).

Europska unija započela je sa donošenjem propisa o ekološkoj poljoprivredi i proizvodnji hrane još 1991. godine (Uredba EU br. 2092/91), a slični su propisi do danas donešeni i primjenjuju se u ostalim razvijenim dijelovima svijeta (članice EFTA, Australija, Japan, SAD, Kanada) te u mnogim zemljama "ostatka svijeta" (Turska, Indija, Južna Koreja, Kina, Tajvan, Tajland, Argentina, Kostarika, Tunis, itd.).

Unatoč nesumnjivim prirodnim preduvjetima za razvitak ekološke poljoprivrede, a posebice jasno izraženoj agroekološkoj raznolikosti nacionalnog poljoprivrednog prostora, mora se konstatirati kako Hrvatska ulazi u skupinu rijetkih europskih i mediteranskih zemalja u kojima je ovaj vid poljoprivredne proizvodnje još uvijek slabo i nedovoljno razvijen. Iako se o proizvodnji takozvane "zdrave hrane" gotovo svakodnevno i piše i govori (s ničim i nikad dokazanom postavkom kako je sve hrvatsko zdravo), činjenica je da u ovom trenutku beznačajno mali broj hrvatskih proizvoda može nositi međunarodno priznati "zeleni znak" ekološke kakvoće.

Tijekom 1990-tih Hrvatska svojim poljoprivrednim zakonodavstvom i poticajnim mjerama nije pratila suvremeni tržišni pristup ekološkoj poljoprivredi te se njen polagani razvoj temeljio isključivo na aktivnostima malobrojnih pojedinaca i ekoloških nevladinih udruga. Prema Tadiću (1997): "*Unatoč zaostatku za zemljama Europske unije, pa čak i za mnogim zemljama Srednje Europe (Češka, Slovačka, Mađarska) i Sredozemlja (Izrael, Turska, Egipat, Tunis), Republika Hrvatska bi ispravnom razvojnom politikom mogla relativno brzo "uskočiti u vlak" i predstavljati značajnog europskog proizvođača "eko-hrane već tijekom ovoga desetljeća"*.

Međutim, da bi hrvatski ekološki proizvedeni i certificirani proizvodi uopće mogli tražiti svoje mjesto i natjecati se na europskom i svjetskom tržištu, bilo je nužno učiniti najosnovnije pripremne korake, a prije svega osigurati pravni okvir za ekološku proizvodnju.

U siječnju 2001. godine Hrvatski sabor je donio nacionalni Zakon o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda (NN br. 12/01), a prve verzije pratećih pravilnika je resorno ministarstvo donijelo tijekom 2001-2002. godine. Zakonom i pratećim pravilnicima propisuju se načela ekološke proizvodnje, sustav inspekcijskog nadzora, postupak certifikacije i poticaji za ekološku poljoprivredu.

U početku su nadzor i certifikaciju rijetkih ekoloških poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda u Hrvatskoj obavljala inozemna ovlaštena tijela, a od konca 2002. godine za hrvatsko tržište to čine domaće pravne osobe: pet nadzornih stanica i dvije pravne

Nacrt akcijskog plana za razvitak ekološke poljoprivrede u Dalmaciji

osobe za provedbu postupka potvrđivanja nad ekološkom proizvodnjom (certifikacija).

U sklopu procesa pristupanja Europskoj uniji, tijekom 2007-2008. godine izvršena su prva usklađivanja hrvatskog Zakona i pratećih propisa s propisima EU. Trenutni pravni okvir hrvatske ekološke poljoprivrede i proizvodnje hrane čine slijedeći propisi:

- **Zakon o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda (NN br. 12/01, 79/07)**
- Pravilnik o ekološkoj proizvodnji u uzgoju bilja i u proizvodnji biljnih proizvoda (NN br. 91/01, 10/07)
- Pravilnik o ekološkoj proizvodnji životinjskih proizvoda (NN br. 13/02, 10/07)
- Pravilnik o preradi u ekološkoj proizvodnji (NN br. 13/02, 08/08)
- Pravilnik o ekološkoj proizvodnji u preradi vlakana (NN 81/02)
- Pravilnik o stručnom nadzoru u ekološkoj proizvodnji (NN br. 13/02, 10/07, 62/08)
- Pravilnik o uvjetima i načinu upisa u upisnike ekološke proizvodnje poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda (NN br. 13/02, 112/07)
- Pravilnik o sustavu ocjenjivanja sukladnosti u ekološkoj proizvodnji (NN br. 91/01, 25/08)
- Pravilnik o deklaraciji i označavanju ekoloških proizvoda (NN br. 13/02, 10/07)
- Pravilnik o visini naknade troškova za provedbu stručnog nadzora nad ekološkom proizvodnjom i troškova utvrđivanja sukladnosti s temeljnim zahtjevima (NN br. 41/08)

U međuvremenu je Europska unija donijela novi pravni okvir daljnjeg razvoja ekološke poljoprivrede. Isti je sadržan u Uredbi Vijeća (EZ-a) br. 834/2007 od 28. lipnja 2007. godine o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda, a kojom se opoziva Uredba br. 2092/91.

Prema Komisiji EU nova uredba trebala bi biti jednostavnija, kako proizvođačima tako i potrošačima. Uredba sadrži cjelovit prikaz ciljeva, načela i temeljnih pravila ekološke proizvodnje, kao i novi sustav režima uvoza eko-proizvoda na tržište EU te konzistentniji režim stručnog nadzora.

Uporaba EU eko-loga bit će obvezna, ali se dozvoljava da se pri označavanju i dalje neobvezno koriste nacionalna ili privatna loga. Lokacija na kojoj su proizvodi uzgojeni mora biti istaknuta na etiketi kako bi potrošači bili pravilno informirani.

Na hrani EU eko-logo može biti istaknut samo ako je minimalno 95% sastojaka podrijetlom iz ekološke proizvodnje. Ostali proizvodi moći će samo na etiketi navesti ekološke sastojke.

Nacrt akcijskog plana za razvitak ekološke poljoprivrede u Dalmaciji

Korištenje GMO-a ostaje zabranjeno. S druge strane dopušteno je da se u ekološkim proizvodima nalazi do 0,9% GMO sastojaka koji su u ekološke proizvode dospjeli nenamjerno.

Nema promjena na popisu tvari dozvoljenih u ekološkoj proizvodnji. Nova uredba međutim donosi do sada nepostojeća pravila ekološke akvakulture te ekološke proizvodnje vina, morske trave i kvasnica.

Nova uredba službeno stupa na snagu 1. siječnja 2009. godine i Hrvatska mora što žurnije ponovno uskladiti svoje propise o ekološkoj poljoprivredi i proizvodnji hrane s novom uredbom kao dio procesa pristupanja Europskoj uniji.

To znači da novi hrvatski pravni okvir koji uređuje sektor ekološke proizvodnje treba slijediti cilj osiguravanja pravednog natjecanja i pravilnog djelovanja unutrašnjeg tržišta ekološkim proizvodima, te održavanja i opravdavanja povjerenja potrošača u proizvode koji se označavaju kao ekološki. Nadalje, treba biti usmjeren osiguravanju uvjeta temeljem kojih ovaj sektor može napredovati u skladu s proizvodnjom i razvojem tržišta. Nadalje, bit će potrebno poboljšati i ojačati standarde za ekološku poljoprivredu te zahtjeve uvoza i nadzora.

Stoga je primjereno jasnije definirati ciljeve, načela i pravila primjenjiva na ekološku proizvodnju radi doprinosa transparentnosti i povjerenju potrošača, kao i usklađenog poimanja načela ekološke proizvodnje u odnosu na Europsku uniju i ostatak svijeta.

1.4. GLOBALNI KONCEPT EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE I PROIZVODNJE HRANE

Globalni koncept razvojne politike ekološke poljoprivrede prepoznaje njenu dvostruku društvenu ulogu:

1. U marketingu, odgovarajući na zabrinutost pojedinih potrošača, eko-hrana treba biti pravilno nagrađena od tržišta, odnosno financirana od strane potrošača. Drugim riječima, razvoj ekološke poljoprivrede treba biti upravljan tržišnim zakonima.
2. S druge strane, poznato je da ekološko upravljanje zemljištem društvu donosi javna dobra, prije svega po pitanju zaštite okoliša (tlo, vode, zrak, krajobraz), ali također koristi održivom ruralnom razvoju te dobiti životinja. Gledajući iz tog kuta razvoj ekološke poljoprivrede treba biti potpomognut od strane društva.

Stoga novi hrvatski pravni okvir ekološke poljoprivrede i proizvodnje hrane, posebice u sustavu novčanik poticanja, mora poput novog pravnog okvira EU prepoznati ovu dvojaku ulogu. S jedne strane treba osigurati dugoročnu stabilnu potporu stvaranju javnih dobara, dok s druge strane treba osigurati stabilno tržište eko-proizvoda koje će osigurati daljnji razvoj eko-sektora.

U Hrvatskoj je ekološka poljoprivreda ušla prvi puta kao posebna stavka u državni sustav novčanog poticanja donošenjem Zakona o državnoj potpori u poljoprivedi, ribarstvu i šumarstvu 2002. godine (NN 87/02). Međutim, sustav novčanog poticanja do sada nije prepoznao dvojaku ulogu ekološke poljoprivrede, odnosno njenu društvenu ulogu u stvaranju javnih dobara. Može se reći da u sustavu novčanog

Nacrt akcijskog plana za razvitak ekološke poljoprivrede u Dalmaciji

poticanja ekološka poljoprivreda ima isti status kao i konvencionalna, osim nešto viših novčanih poticaja. Prema podacima MPRRR-a novčani poticaji u ekološkoj poljoprivredi veći su u prosjeku za 30% u odnosu na poticaje u konvencionalnoj proizvodnji.

Osim državnih poticaja pojedine županije u Hrvatskoj stvorile su vlastiti sustav potpore ekološkoj poljoprivredi putem: (a) dodjele županijskih novčanih poticaja (četiri županija); (b) potpunog ili djelimičnog refundiranja troškova stručnog nadzora i certifikacije (šesnaest županija); te (c) osiguranja prodaje eko-proizvoda na sajmovima (HZPSS, 2007.).

U 2006. godini u četiri su županije (Zagrebačka, Sisačko-moslavačka, Međimurska i Grad Zagreb,) lokalni ekološki proizvođači dobijali posebne županijske novčane poticaje i u cjelosti su im se nadoknađivali troškovi stručnog nadzora i certifikacije.

U Virovitičko-podravskoj županiji dobijali su županijske poticaje, a u Bjelovarsko-bilogorskoj, Požeško-slavonskoj, Krapinsko-zagorskoj, Karlovačkoj, Koprivničko-križevačkoj, Ličko-senjskoj i Vukovarsko-srijemskoj troškovi stručnog nadzora i certifikacije su im bili nadoknađivani u cjelosti ili u većem dijelu.

Treću skupinu činile su županije koje su eko-proizvođačima pokrivale polovicu troškova stručnog nadzora i certifikacije: Brodsko-posavska, Zadarska i Osječko-baranjska.

Primorsko-goranska županija je pokrivala polovicu troškova prvog stručnog nadzora, ali je u međuvremenu bez javnog objašnjenja to prestala činiti.

U Varaždinskoj, Istarskoj, Splitsko-dalmatinskoj i Šibensko-kninskoj županiji ekološki proizvođači nisu mogli dobiti nikakav županijski poticaj. U Dubrovačko-neretvanskoj županiji registriranih ekoloških proizvođača nije bilo.

Ovakav očiti nesrazmjer u regionalnom pristupu potporama ekološkoj poljoprivredi doveo je do neravnomjernog i nepravednog položaja eko-proizvođača u Hrvatskoj što je u dijametralnoj suprotnosti s načelima Europske unije. To posebice vrijedi za dalmatinske proizvođače, s časnim izuzetkom Zadarske županije.

2. RAZVOJ EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE

2.1. PROIZVODNJA

Metode ekološke poljoprivrede paralelno su se razvijale tijekom 20. stoljeća u nekoliko europskih zemalja (Švicarska, Njemačka, Austrija, Velika Britanija, Francuska) i SAD, a počevši od Steinerovog biodinamičkog koncepta (1924), "Poljoprivrednog testamenta" Alberta Howarda (1940) te radova J.I. Rodalea (časopis "Organic Farming and Gardening", 1942) i Eve Balfour ("Živa zemlja, 1943).

Globalni konsenzus oko pitanja što ekološka poljoprivreda jest, a što nije, postignut je stvaranjem IFOAM-a 1972. godine. Ovu nevladinu organizaciju osnovalo je pet osnivača iz pet država, a danas predstavlja najveću svjetsku krovnu organizaciju za ekološku poljoprivredu sa oko 700 članica iz više od stotinu zemalja svijeta.

Nacrt akcijskog plana za razvitak ekološke poljoprivrede u Dalmaciji

U 2006. godini ekološka poljoprivreda se prakticirala na ukupnoj površini od 30,4 milijuna hektara što je predstavljalo 0,7% ukupnih poljoprivrednih površina u ispitivanim zemljama. U Oceaniji se nalazilo 42% ukupnih certificiranih površina pod ekološkom poljoprivredom, a slijedile su je Europa (24%) i Latinska Amerika (16%).

Među državama najviše površina pod ekološkom poljoprivredom bilježi Australija (12,4 milijuna hektara), a slijede je Kina (2,3 milijuna hektara), Argentina (2,2 milijuna hektara) i SAD (1,6 milijuna hektara).

Od europskih država među prvih deset država svijeta su Italija (peta s 1,1 milijuna hektara), Španjolska (sedma s 900 tisuća hektara), Njemačka (deveta s 800 tisuća hektara) i Velika Britanija (deseta s 600 tisuća hektara).

Međutim, ako se kao kriterij razvijenosti ekološke poljoprivrede u pojedinoj državi uzmu podaci o udjelu površina pod ekološkom poljoprivredom u ukupnim poljoprivrednim površinama, situacija se bitno mijenja. Prvih devet mjesta u svijetu zauzimaju redom europske države: Lihtenštajn (29%), Austrija (13%), Švicarska (12%), Italija i Estonija (po 9%), Grčka (8%) te Portugal, Švedska i Letonija (po 7%).

U svijetu se u 2007. godini ekološkom poljoprivredom bavilo 633.891 certificiranih gospodarstva. Dakako, može se pretpostaviti da je broj necertificiranih gospodarstava koje se bave ekološkom poljoprivredom daleko veći, posebice u zemljama u razvoju.

Najviše ekoloških gospodarstava imaju Latinska Amerika (32%) i Europa (28%), dok ih je najmanje u Sjevernoj Americi (2%) i Oceaniji (1%) što, obzirom na površine pod ekološkom poljoprivredom na ovim kontinentima, u potpunosti pobija tvrdnju da je ekološka poljoprivreda primjenjiva samo na malim gospodarstvima.

Navedeni podaci ne uključuju površine na kojima se vrši certificirano ekološko skupljanje samoniklog bilja i šumskih plodina - 33 milijuna hektara u 2006. godini.

Od početka 1990-tih godina ekološka se poljoprivreda brzo razvijala u gotovo svim europskim državama. Koncem 2005. godine u Europi se ekološki gospodarilo na blizu 190.000 certificiranih gospodarstava i površinama od 6,9 milijuna hektara. Za usporedbu, od 1985-1987. godine certificiranih je površina pod ekološkom poljoprivredom u Europi bilo tek nekih stotinjak tisuća hektara.

Od ukupnih europskih površina pod ekološkom poljoprivredom u 2005. godini na Europsku uniju je otpadalo gotovo 6,3 milijuna hektara ili 91,3%, a što je predstavljalo 3,9% od ukupnih poljoprivrednih površina u EU. Certificiranih ekogospodarstava je bilo 160.000 ili 84,2%.

Europska država s najvećim brojem certificiranih eko-gospodarstava te najvećim površinama pod ekološkom poljoprivredom je Italija. U usporedbi s koncem 2004. godine površine pod ekološkom poljoprivredom u cijeloj Europi su porasle za 510.000 hektara ili za 8%, a u Europskoj uniji za 490.000 hektara ili 8,5%.

Ovakav porast površina u EU zabilježen je najviše zbog visokog porasta površina u novim državama članicama (primjerice u Litvi i Poljskoj) te zbog značajnog porasta u

Nacrt akcijskog plana za razvitak ekološke poljoprivrede u Dalmaciji

sredozemnim državama članicama: Italiji, Španjolskoj i Grčkoj. Ekološka poljoprivreda visoko je razvijena u alpskim državama (Austrija, Švicarska, Lihtenštajn, Slovenija) te u svim baltičkim državama bez izuzetka.

Za Dalmaciju su ipak značajniji podaci za sredozemne države članice EU koje trenutno prednjače i po površinama i po broju eko-gospodarstava, kako u Europi, tako i u svijetu.

To posebice vrijedi za tradicionalne sredozemne poljoprivredne proizvodnje. Primjerice, u ekološkoj proizvodnji agruma Italija je u 2005. godini sa 18.000 ha bila uvjerljivo prva u svijetu ispred SAD (4.000 ha), Grčke (2.000 ha) i Španjolske (1.800 ha).

U ekološkom vinogradarstvu ponovno je prva svjetska sila Italija (34.000 ha), a slijede je Francuska (18.000 ha), Španjolska (16.000 ha), SAD (9.000 ha), Moldavija (8.000 ha) i Turska (4.500 ha).

U globalnom ekološkom maslinarstvu statistički značajno postoji samo pet država proizvođača: Italija (107.000 ha), Španjolska (92.000 ha), Tunis (80.000 ha), Grčka (40.000 ha) i Portugal (28.000 ha).

Gdje je tu Hrvatska? U 2005. godini je sa ukupnih 3.184 certificiranih ekoloških hektara bila na 83. poziciji u svijetu (FiBL, 2006), niže od nevelikog Luksemburga, a daleko iza svih svojih zapadnih, sjevernih i južnih bližih i daljih susjeda. Jedinu utjehu su mogle pružiti istočne granice: Srbija i Crna Gora, Bosna i Hercegovina te Makedonija, a s Albanijom je bila poravnata (0,10% ekoloških površina). I ta se situacija raspadom državne zajednice Srbije i Crne Gore stubokom promijenila. FiBL-ovo godišnje izvješće za 2008. godinu svrstava Crnu Goru na visoko šesto mjesto među svim državama u razvoju zbog velikih i visokih 4,9% ekoloških površina u ukupnim poljoprivrednim površinama.

Treba li ovim podacima poseban komentar? Da se stupanj razvijenosti ekološke poljoprivrede uzme kao jedini kriterij ulaska u Europsku uniju kao parametar koji zrcali ekološku svijest stanovništva, Ukrajina, Turska i Moldavija bi joj bile mnogo bliže od Hrvatske!

Srećom, koncem 2006. godine u Hrvatskoj je bilo registrirano 342 eko-proizvođača na ukupno 6.011 ha poljoprivrednog zemljišta pod ekološkim stručnim nadzorom, uključujući i površine u prijelaznom razdoblju (MPRRR, 2007). U odnosu na 2005. godinu to je porast od blizu 90% te se ova godina može smatrati pozitivnom prekretnicom nakon dvogodišnjeg trenda smanjenja površina u ekološkoj poljoprivredi (2004-2005. godina).

Još više optimizma budi podatak da je u kolovozu 2008. godine broj proizvođača u Upisniku prešao brojku 620, pa se do konca ove godine može očekivati udvostručenje broja upisanih u odnosu na konac 2006. godine.

U strukturi poljoprivrednog zemljišta pod ekološkim stručnim nadzorom u 2006. godini prevladavale su oranice (49,2%) te livade i pašnjaci (43,6%) dok su površine

Nacrt akcijskog plana za razvitak ekološke poljoprivrede u Dalmaciji

pod trajnim nasadima voćnjaka (3,3%), maslinika (0,6%) i vinograda (0,5%) najblaže rečeno bile neznatne (MPRRR, 2007).

Ekološka stočarska proizvodnja u Hrvatskoj je još uvijek nerazvijena. U 2006. godini zabilježen je mali porast broja goveda i pčelinjih košnica te pad broja kopitara, ovaca i koza u ekološkom uzgoju u odnosu na godinu prije. Posebno je bio uočljiv pad broja peradi iz ekološkog uzgoja uzrokovan mjerama držanja životinja propisanim od nadležnog ministarstva tijekom sveopće panike od izbijanja epidemije ptičje gripe.

Po županijama najviše registriranih površina pod ekološkim stručnim nadzorom koncem 2007. godine zabilježeno je u Osječko-baranjskoj županiji (2.000 ha), a slijedile su je Zagrebačka (550 ha) i Požeško-slavonska županija (400 ha). Preko ili blizu 200 ha pod ekološkom poljoprivredom zabilježeno je i u županijama Sisačko-moslavačkoj, Brodsko-posavskoj i Ličko-senjskoj te na području Grada Zagreba (MPRRR, 2007).

Dalmatinske županije Zadarska, Šibensko-kninska i Splitsko-dalmatinska bile su u "zlatnoj sredini" dok su "dno tablice" zauzimala Varaždinska, Međimurska, Krapinsko-zagorska i Istarska županija.

Neslavno posljednje mjesto zauzela je Dubrovačko-neretvanska županija koja jedina na dan 31. prosinca 2007. godine nije imala registriranog ekološkog proizvođača. Situacija se neznatno promijenila početkom 2008. godine kada su prva četiri proizvođača upisana u Upisnik i sa ovog područja.

Prema podacima MPRRR iz lipnja 2008. godine na području četiri dalmatinske županije u Upisniku hrvatskih ekoloških proizvođača bilo je upisano 43 proizvođača na procijenjenoj površini od oko 460 ha. U odnosu na Hrvatsku to je predstavljalo približno 8% registriranih proizvođača koji su proizvodili na oko 6% površina pod nadzorom u ekološkoj proizvodnji.

U strukturi poljoprivrednog zemljišta dominantno su prevladavale livade i pašnjaci (365 ha), a ostalo su činile oranice i vrtovi (35 ha), šume (30,4 ha), vinogradi (25,6 ha), maslinici (24,5 ha) i voćnjaci (3 ha).

Po županijama najviše je površina registrirano u Zadarskoj županiji, najviše zbog 230 ha pašnjaka za ovce i koze, što je direktna posljedica provedbe dugoročnog UNDP GEF projekta "Očuvanje krških ekoloških sustava (KEC)" financiranog od Svjetske banke, a koji se temeljio na odrednicama Nacionalne strategije i akcijskog plana zaštite biološke raznolikosti.

U Šibensko-kninskoj županiji pod nadzorom je oko 112 ha pašnjaka te oko 19,7 ha oranica i vrtova. Registrirani proizvođači najvećim su se dijelom u ekološku poljoprivredu uključili tijekom provedbe UNDP/UNOPS projekta u ovoj županiji putem udruge „Eko Dalmacija“. Ako se u obzir uzmu značajna sredstva koja su u ovaj projekt uložena, rezultati i nisu baš zadovoljavajući.

U Splitsko-dalmatinskoj županiji nije bilo ovakvih razvojnih projekata, a nije bilo ni županijskih potpora. Konačno, u Dubrovačko-neretvanskoj županiji je pred sam

Nacrt akcijskog plana za razvitak ekološke poljoprivrede u Dalmaciji

Božić 2007. godine obavljen prvi stručni nadzor nad 1,2 ha maslinika kod dva proizvođača pored Stona te nad prvim uzgajalištem školjaka.

2.2. TRŽIŠTE

Prema prvim istraživanjima tržišta (ITC, 1998) Europska unija je 1997. godine predstavljala najveće tržište ekološkom hranom i napitcima u svijetu (maloprodajna vrijednost od 5 milijardi USD), a pratila su je tržišta SAD (4,2 milijarde USD) i Japana (1-1,2 milijarde USD).

Unutar Europe te godine najinteresantnija su bila tržišta: Njemačke (1,8 milijarde USD), Italije (750 milijuna USD), Francuske (720 milijuna USD), Velike Britanije (450 milijuna USD), Švicarske (350 milijuna USD), Nizozemske (350 milijuna USD), Danske (300 milijuna USD), Švedske (110 milijuna USD) i Austrije (225 milijuna USD).

Pregled svjetskih zaliha ITC-a pokazao je da najmanje 130 zemalja u svijetu komercijalno proizvodi ekološku hranu i napitke - 30 zemalja u Africi, 30 u Aziji, 20 u Srednjoj Americi, 10 u Južnoj Americi, 5 u Oceaniji, većina europskih zemalja te SAD i Kanada. Posebice je taj razvoj bio izražen u takozvanim marginalnim poljoprivrednim područjima Europske unije, a riječ je o Sredozemlju, gorskim, šumskim, otočnim i krškim područjima.

Prema ITC-u najvažniji eko-proizvodi kojima se međunarodno trgovalo bili su:

- ✓ svježe voće i povrće;
- ✓ suho i lupinasto voće;
- ✓ prerađeno voće i povrće;
- ✓ kava, čaj i kakao;
- ✓ začinsko i aromatsko bilje;
- ✓ uljarice i njihove prerađevine (posebice maslinovo ulje);
- ✓ zaslađivači;
- ✓ žitarice;
- ✓ suhe mahunarke;
- ✓ mesni i mliječni proizvodi te jaja;
- ✓ alkoholna pića (vina, pivo); te
- ✓ gotova jela.

Osim hrane i napitaka važni proizvodi ekološke poljoprivrede bili su i stočna hrana, sjeme, pamuk, rezano cvijeće i lončanice.

U 2006. godini (*Organic Monitor*, 2008) vrijednost eko-proizvoda na europskom tržištu bila je procijenjena na 20 milijardi USD (četiri puta više u odnosu na 1997. godinu). Najveće europsko tržište za ekološke proizvode bila je Njemačka s godišnjim prometom od 4,6 milijardi Eura, a slijedile su je Velika Britanija (2,8 milijardi Eura), Italija (2,4 milijardi Eura) i Francuska (2,2 milijardi Eura).

Prema udjelu ekoloških proizvoda u ukupnim poljoprivrednim i prehrambenim proizvodima najznačajnije europsko tržište je Švicarska s 4,5%. U ovoj državi se i

Nacrt akcijskog plana za razvitak ekološke poljoprivrede u Dalmaciji

najviše novca troši na eko-proizvode per capita (više od 100 Eura/godinu/ stanovniku).

Osim Europe drugo veliko svjetsko tržište eko-proizvoda bile su SAD sa 17 milijardi USD (također četiri puta više u odnosu na 1997. godinu).

Najveći marketinški kanal za plasman eko-proizvoda u Europi i SAD-u su supermarketi, a prognoze predviđaju daljnji nesrazmjer između ponude i potražnje.

U Hrvatskoj je trenutna ponuda domaćih eko-proizvoda statistički gotovo beznačajna i daleko niža od potražnje, posebice u velikim gradovima. Tomu u prilog govori da je na registriranih 600-tinjak hrvatskih ekoloških proizvođača u Upisniku uvoznika eko-hrane već registrirano blizu pedeset tvrtki. Za usporedbu, u Italiji na 50.000 proizvođača i oko 4.000 prerađivača dolazi samo oko 180 uvoznika.

3. EUROPSKI AKCIJSKI PLAN ZA EKOLOŠKU POLJOPRIVREDU I PROIZVODNJU HRANE

Zašto područje Europske unije toliko prednjači u svjetskoj ekološkoj poljoprivredi i proizvodnji hrane? Što Hrvatska, koja i sama želi postati njenom novom članicom, može i mora preuzeti i primijeniti od pozitivnih iskustava EU?

Prvo pozitivno iskustvo je stalna i neprikrivena financijska potpora ekološkoj poljoprivredi putem dodjele bespovratnih sredstava u sklopu državnih i regionalnih programa ruralnog razvoja.

Drugo pozitivno iskustvo je stabilan pravni okvir i stvarna pravna zaštita ekoloških proizvođača od neloyalne konkurencije koja svoje konvencionalne proizvode podvaljuje potrošačima. Europska unija ima stabilan pravni okvir za ekološku poljoprivredu još od 1991. godine, a isti je dodatno pojačan novom uredbom Vijeća EZ o ekološkoj poljoprivredi i proizvodnji hrane broj 834/07 koja će stupiti na snagu 2009. godine.

Treće pozitivno iskustvo je razvijanje dobro informiranog tržišta za certificirane ekološke poljoprivredne i prehrambene proizvode.

Konačno, četvrto pozitivno iskustvo je neminovnost što žurnijeg pokretanje nacionalnog akcijskog plana za razvitak ekološke poljoprivrede. Europska unija je svoj "Europski akcijski plan za ekološku poljoprivredu i proizvodnju hrane" pokrenula u lipnju 2004. godine.

Ovim dokumentom o ekološkoj poljoprivredi i proizvodnji eko-hrane Komisija je željela procijeniti situaciju kako bi stvorila osnovu za razvojnu politiku u nadolazećim godinama te osigurala cjelovitu stratešku viziju doprinosa ekološke poljoprivrede zajedničkoj poljoprivrednoj politici EU (CAP).

Kako bi se osigurao stabilni razvoj tržišta postoji potreba postizanja ravnoteže između ponude i potražnje. Analize koje je izvela Komisija pokazale su da se veća pozornost treba posvetiti razvoju tržišta eko-hrane. Tržišni udjel eko-hrane u EU-15 državama članicama u prosjeku je iznosio 2% (2003). Kako bi se ovaj udjel povećao

Nacrt akcijskog plana za razvitak ekološke poljoprivrede u Dalmaciji

ili pak dugoročno zadržao na istoj razini, potrebno je veću pozornost posvetiti zahtjevima potrošača. Potrošačima treba pružiti bolju informaciju o načelima i ciljevima ekološke poljoprivrede, kao i o njezinim pozitivnim učincima na okoliš. U isto vrijeme važno je očuvati integritet sustava nadzora nad ekološkom proizvodnjom.

Trgovinu eko-proizvodima unutar EU trenutno ometaju brojni različiti nacionalni i privatni standardi i njihova primjena, što može dodatno zakomplicirati prodaju eko-proizvoda u drugim državama članicama. Razvoj zajedničkih ciljeva, razvoj multilateralnog koncepta jednakovrijednosti, daljnja harmonizacija sustava nadzora te veća pozornost primjeni zajedničkog EU loga mogu minimizirati ove probleme.

S ciljem omogućavanja ekspanzije ekološke poljoprivrede, ali i povećanja proizvodnih kapaciteta, potrebne su nove informacije, a posebice nove tehnologije. Stoga je nužno osigurati potrebna istraživanja u ekološkoj poljoprivredi i preradi. Istovremeno, prikupljanje statističkih informacija o proizvodnji i tržištu mora biti poboljšano.

Jedan od ciljeva reforme zajedničke poljoprivredne politike (CAP) EU iz 2003. godine je promoviranje onih proizvodnji koje podržavaju kvalitetne proizvode čija proizvodnja ne šteti okolišu. Ekološka poljoprivreda je važan instrument postizanja ovoga cilja.

Ekološki proizvođači trenutno imaju pravo na potpore iz prvog stupa CAP-a putem direktnih plaćanja i mjera potpore cijenama. Još bitnije je što je ekološka poljoprivreda potpuno integrirana u politiku ruralnog razvoja u drugom stupu CAP-a te zauzima bitno mjesto u agro-okolišnim mjerama. Reforma CAP-a iz 2003. godine osigurala je koristan okvir za budući razvoj ekološke poljoprivrede i omogućila čitav niz instrumenata državama članicama.

Na temelju izvršene analize i oslanjajući se na dosadašnja potignuća, glavni prijedlozi EAP-a su koncentrirani na:

- razvoj tržišta eko-hrane temeljen na pružanju informacija, a koji se sastoji u podizanju svijesti potrošača, pružanju više informacija i promocije potrošačima i eko-proizvođačima, stimuliranju uporabe EU loga (što uključuje i uvezene proizvode), osiguravanju bolje transparentnosti različitih standarda te poboljšanju dostupnosti statističkih podataka o proizvodnji, ponudi i potražnji kao bitnog oruđa razvojne politike i marketinga;
- efikasniju javnu potporu ekološkoj poljoprivredi putem podsticanja država članica na koherentnije i veće korištenje različitih mjera ruralne razvojne politike, primjerice na donošenje nacionalnih akcijskih planova te potporu istraživanjima u ekološkoj poljoprivredi;
- poboljšanje i snaženje EU standarda ekološke poljoprivrede te zahtjeva u vezi uvoza i nadzora eko-proizvoda putem:
 - ✓ definiranja temeljnih načela što će omogućiti jasnost javnih usluga;
 - ✓ povećanja transparentnosti i povjerenja potrošača;

Nacrt akcijskog plana za razvitak ekološke poljoprivrede u Dalmaciji

- ✓ osnivanja neovisnog odbora za znanstvene i tehničke savjete;
- ✓ daljnje harmonizacije i snaženja standarda uz korištenje međunarodnih organizacija;
- ✓ poboljšanja postojećih standarda, primjerice u odnosu na dobrobit životinja;
- ✓ dovršavanja standarda u oblastima koje do sada nisu bile pokrivena poput akvakulture ili standarda vezanih uz zaštitu okoliša poput uporabe fosilnih goriva, itd;
- ✓ pružanja objašnjenja zašto standardi ekološke poljoprivrede ne dozvoljavaju uporabu GMO-a;
- ✓ povećanjem učinkovitosti i transparentnosti sustava nadzora;
- ✓ te konačno osiguravanjem učinkovitijeg uvoza.

4. PRIJEDLOG AKCIJSKOG PLANA ZA EKOLOŠKU POLJOPRIVREDU I PROIZVODNJU HRANE U DALMACIJI

4.1. CILJEVI

Svrha akcijskog plana je poticanje bržeg razvoja ekološke poljoprivrede u Dalmaciji, a što uključuje biljnu i stočarsku proizvodnju, ribarstvo, akvakulturu, proizvodnju vlakana i preradu proizvoda.

Naglasak akcijskog plana bit će na razvoju onih certificiranih ekoloških djelatnosti koje stoljećima čine dalmatinski ruralni razvoj održivim, a to su:

- biljna poljoprivredna proizvodnja na postojećim (revitalizacija) i novim nasadima na otvorenom i u zaštićenim prostorima (maslinarstvo, vinogradarstvo, sredozemno voćarstvo, uzgoj ljekovitog i začinskog bilja, povrćarstvo, ratarstvo);
- ekstenzivno i poluintenzivno ovčarstvo i kozarstvo te ostale tradicionalne grane stočarstva (primjerice revitalizacija uzgoja magaraca, mula i mazgi);
- pčelarstvo;
- proizvodnja visokokvalitetnih ekoloških tradicionalnih prehrambenih proizvoda s oznakom zemljopisnog podrijetla (ovčiji i kozji sirevi; suhomesnati proizvodi, vrhunska i kvalitetna vina; ekstra djevičansko maslinovo ulje i konzervirane domaće masline; med i ostali pčelarski proizvodi; sušeno i konzervirano voće, povrće, gljive, ljekovito i začinsko bilje; farmaceutski i kozmetički prirodni proizvodi na bazi domaćih sirovina);
- marikultura (školjkarstvo, uzgoj ribe) i akvakultura u slatkim vodama; i
- održivo ribarstvo sukladno FAO kodeksu odgovornog ponašanja.

Akcijski plan se donosi za razdoblje od 2009–2013. godine kao priprema za novi krug financiranja putem zajedničke poljoprivredne politike Europske unije (CAP).

Akcijski plan će služiti kao regionalna podloga i biti sastavni dio Nacionalnog akcijskog plana za razvoj ekološke poljoprivrede i proizvodnje u Hrvatskoj.

Opći ciljevi akcijskog plana za Dalmaciju su:

Nacrt akcijskog plana za razvitak ekološke poljoprivrede u Dalmaciji

- povećanje udjela površina pod ekološkom proizvodnjom u četiri dalmatinske županije, uključujući pašnjake i šume, na najmanje 5 % do 2013. godine; i
- razvijanje regionalnog tržišta za ekološke proizvode.

Specifični strateški ciljevi su sljedeći:

- poboljšanje prirodnih resursa koji se koriste u poljoprivredi s ciljem smanjenja onečišćenja nitratima, fosfatima i pesticidima te očuvanje bioraznolikosti i ekosustava;
- promoviranje održivog ruralnog razvitka kroz diverzifikaciju poljoprivrednih aktivnosti, povećanje produktivnosti, rast zaposlenosti i prihoda i smanjenje ruralne depopulacije; i
- razvoj regionalnog i nacionalnog domaćeg tržišta i olakšan pristup dalmatinskim ekološkim proizvodima na tržište EU i druga izvozna tržišta kroz poboljšanje sigurnosti i kvalitete certificiranih ekoloških proizvoda i povećanje količine proizvoda.

4.2. AKCIJE (DJELOVANJA) PO PROGRAMSKIM PODRUČJIMA

4.2.1. Institucionalne i političke promjene

VIZIJA

Globalni koncept razvojne politike ekološke poljoprivrede prepoznaje njenu dvostruku društvenu ulogu koja uključuje stvaranje javnih dobara od općeg interesa. Stoga održivi regionalni pristup razvoju ekološke poljoprivrede i proizvodnje hrane u Dalmaciji zahtijeva bitne promjene i prilagodbe postojeće politike i uspostavu povoljnog političkog okruženja koje će doprinijeti boljem poznavanju i prihvaćanju koncepta ekološke poljoprivrede, kako među proizvođačima, tako i među potrošačima.

POSTOJEĆE STANJE

Državna politika koja se bavi ruralnim razvojem i zaštitom okoliša donekle je prepoznala potrebu za ekološkom poljoprivredom. Institucionalni okvir uspostavljen je osnivanjem Odjela za ekološku i održivu poljoprivredu pri Ministarstvu poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja; osnivanjem Povjerenstva za ekološku proizvodnju poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda; ovlašćivanjem i akreditacijom nadzornih stanica i pravnih osoba za provedbu postupka potvrđivanja (certifikacije); osnivanjem državne inspekcije za ekološku poljoprivredu; te uvrštavanjem ekološke poljoprivrede u sustav novčanog poticanja poljoprivrede i ribarstva.

Postoji očiti nesrazmjer u regionalnom pristupu potporama ekološkoj poljoprivredi među hrvatskim županijama što je dovelo do neravnomjernog i nepravednog položaja dalmatinskih eko-proizvođača i u dijametralnoj je suprotnosti s načelima Europske unije.

Nacrt akcijskog plana za razvitak ekološke poljoprivrede u Dalmaciji

Pravni okvir primjenjuje se u praksi od konca 2002. godine, ali je još uvijek podložan promjenama u svrhu bolje prilagodbe tijekom pregovora o pristupanju Europskoj uniji, odnosno EC Uredbi br. 834/2007 (bivša 2092/91) o ekološkoj poljoprivredi.

Postojeća suradnja između dionika COAST projekta (MZOPUG, MPRRR, MRRŠVG, MMPI, MK) na polju ekološke poljoprivrede morala bi se pojačati s ciljem boljeg iskorištenja i zaštite prirodnih resursa te iskorištenja predpristupnih fondova EU-e.

Zbog naslijeđenog otpora prema udruživanju u udruge ili zadruge dalmatinski su proizvođači nedovoljno organizirani te je i na tom području potrebna veća potpora.

AKCIJA 1

S ciljem bržeg razvoja ekološke poljoprivrede u COAST projektnom području, četiri sudjelujuće dalmatinske županije će do 31. prosinca 2008. godine osnovati svoja županijska povjerenstva za ekološku proizvodnju poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda. Povjerenstva će biti sastavljena od predstavnika županijskih upravnih odjela za poljoprivredu i/ili gospodarstvo, HZPSS, HSC, registriranih ekoproizvođača i regionalnih razvojnih agencija u omjeru 50:50% vladinog i nevladinog sektora. Povjerenstva će biti zadužena za aktivnu provedbu ovog akcijskog plana na županijskim razinama.

AKCIJA 2

U svrhu ujednačene regionalne provedbe akcijskog plana za Dalmaciju četiri sudjelujuće dalmatinske županije će do 28. veljače 2009. godine osnovati jedinstveno regionalno povjerenstvo za ekološku proizvodnju poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda. Ovo povjerenstvo će činiti četiri odabrana predstavnika iz četiri županijska povjerenstva, a peti član će biti predstavnik Odjela za ekološku i održivu poljoprivredu pri MPRRR. Zadaća mu je usklađivanje provedbe dalmatinskog akcijskog plana s provedbom nacionalnog akcijskog plana za Hrvatsku; skrb o boljem iskorištenju i zaštiti regionalnih prirodnih resursa i pravilnom iskorištenju predpristupnih fondova EU-e putem razvojnih projekata; te bolja zaštita interesa dalmatinskih ekoloških proizvođača na nacionalnoj razini.

AKCIJA 3

Od kolovoza 2008. godine MPRRR putem javnog natječaja pokriva polovicu troškova stručnog nadzora i certifikacije svim hrvatskim ekološkim proizvođačima. Budući da četrnaest hrvatskih županija i Grad Zagreb pokrivaju preostalu polovicu navedenih troškova, dalmatinski se proizvođači, s izuzetkom onih iz Zadarske županije, nalaze u neravnopravnom položaju. Stoga će sve četiri dalmatinske županije, sa ili bez suradnje sa svojim gradovima/općinama, od 2009. godine iz svojih proračuna pokrivati polovicu troškova stručnog nadzora i certifikacije registriranim ekološkim proizvođačima sa njihovog područja.

Nacrt akcijskog plana za razvitak ekološke poljoprivrede u Dalmaciji

AKCIJA 4

SWOT analiza projekta COAST ukazala je da su slabosti projektnog područja mali broj aktivnih udruga koje se bave ekološkom poljoprivredom te nedostatak temeljnih poljoprivrednih znanja i specifičnih znanja o eko-poljoprivredi među proizvođačima. S ciljem poboljšanja ovakvog stanja sve četiri sudjelujuće dalmatinske županije od 2009. godine dat će prioritet programima i projektima udruga koje se bave obukom u ekološkoj poljoprivredi pri dodjeli redovnih sredstava iz županijskih proračuna namijenjenih radu udruga. Odluke o prioritetima kod dodjele županijskih sredstava donijet će županijska povjerenstva za ekološku proizvodnju poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda i o tomu službeno obavijestiti nadležna županijska tijela.

Relevantna ministarstva (MZOPUG, MPRRR, MRRŠVG, MMPI, MK), kao dionici projekta COAST, također će od 2009. godine davati prioritet programima i projektima takvih udruga pri dodjeli redovnih sredstava iz državnog proračuna namijenjenih radu udruga. Odluku o prioritetima kod dodjele sredstava iz državnog proračuna donijet će regionalno (dalmatinsko) povjerenstvo za ekološku proizvodnju poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda i o tomu službeno obavijestiti relevantna ministarstva.

4.2.2. Povećanje ponude dalmatinskih ekoloških poljoprivrednih proizvoda

VIZIJA

Povećani stručni, tehnološki i organizacijski kapaciteti dalmatinskih ekoloških proizvođača kroz osiguranje povoljnog političkog okruženja, informacija, stručno-tehničke potpore i ekoloških sredstava za proizvodnju (inputa).

POSTOJEĆE STANJE

Uzimajući u obzir relativno visoki udio neobrađenog obradivog zemljišta i pašnjaka te postojeća zaštićena prirodna područja (primjerice četiri nacionalna parka i tri parka prirode), razvoj ekološke poljoprivrede u Dalmaciji nepobitno bi doprinijeo očuvanju prirode kroz bolje upravljanje napuštenim zemljištem i graničnim prostorom zaštićenih prirodnih područja stvarajući nova javna dobra.

SWOT analiza projekta COAST ukazala je na činjenicu da je očuvanost prirodnih resursa u Dalmaciji temeljna snaga projektnog područja. Resursi su relativno čisti i nedirnuti i stanište su velikog broja autohtonih biljaka i životinja, najviše zbog dugogodišnjeg trenda napuštanja ruralnih područja.

Međutim, prirodni resursi su sve više ugroženi povećanom uporabom kemijskih zaštitnih sredstava (posebice neselektivnih herbicida) i umjetnih gnojiva u konvencionalnoj poljoprivredi te prenamjenom poljoprivrednog i šumskog zemljišta u građevinsko, čime se ozbiljno ugrožava biološka raznolikost projektnog područja. Na poljoprivrednim površinama onečišćenje okoliša uzrokovano konvencionalnom poljoprivredom moglo bi se smanjiti i postupno ukloniti bržim i većim prijelazom na ekološki vid proizvodnje, čime bi se zaštitio okoliš (tlo, vode, krajobrazi) te proizvela zdrava hrana bez rezidua pesticida.

Nacrt akcijskog plana za razvitak ekološke poljoprivrede u Dalmaciji

Ekološka poljoprivreda mogla bi proizvesti dodatnu ekonomsku vrijednost u ruralnim područjima kroz povećanje povrata po jedinici uložene radne snage, posebice na malim obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima. Sredstva za život ne mogu se osigurati samo kroz povećanu zaposlenost nego i kroz povećanu sposobnost proizvođača na prilagodbu novim uvjetima.

Ljudski resursi za razvoj ekološke poljoprivrede u Dalmaciji postoje, od, za sada rijetkih, ekoloških proizvođača, preko blagonaklonih medija, pa do zainteresiranih potrošača. Međutim, opća razina edukacije i informiranosti o ekološkoj proizvodnji u svim segmentima društva još je uvijek nedostatna. Uočena slabost prema SWOT analizi projekta COAST upravo je nedovoljno razvijena svijest proizvođača i potrošača o prednostima ekološke poljoprivrede.

Stručne savjete o ekološkoj poljoprivredi u Dalmaciji pruža Hrvatski zavod za poljoprivrednu savjetodavnu službu (HZPSS) koji ima zaposlenog po jednog savjetnika za ekološku i održivu poljoprivredu u Zadarskoj i Dubrovačko-neretvanskoj županiji, ali još uvijek nema zaposlene savjetnike u Šibensko-kninskoj i Splitsko-dalmatinskoj županiji. SWOT analiza projekta COAST ukazala je da je jedna od opasnosti razvoja ekološke poljoprivrede u Dalmaciji nedostatak stručne potpore proizvođačima, a da je postojeća slabost nedostatak edukacije i promidžbe. Stoga još uvijek postoji potreba za povećanjem kompetentnosti i dostupnosti takvih službi.

Europska i svjetska iskustva dokazala su da su za razvoj ekološke poljoprivrede izuzetno zaslužne bile privatne poljoprivredne savjetodavne službe koje djeluju pri udrugama ekoloških proizvođača, ali takvih usluga u Dalmaciji trenutno nema.

Slabost prema SWOT analizi projekta COAST je i problem nabavke repromaterijala za ekološku proizvodnju (sjeme, sadnice, dozvoljena gnojiva i sredstva za zaštitu bilja, homeopatski pripravci za liječenje stoke). Stoga je nužno u dijalogu s privatnim sektorom (poljoprivredne ljekarne, uvoznici) omogućiti dostupnost ekoloških inputa.

Uočena slabost je i nepostojanje hrvatskih znanstvenih istraživanja u ekološkoj poljoprivredi.

Opasnosti za razvoj ekološke poljoprivrede u Dalmaciji prema SWOT analizi projekta COAST su:

- Snažni *lobby* hrvatske konvencionalne poljoprivrede koji diktira raspodjelu sredstava u poljoprivredi (od ukupnih 2,3 milijarde kuna isplaćenih novčanih poticaja u poljoprivredi u 2007. godini ekološka poljoprivreda je „potrošila“ tek 0,3% prema službenim podacima MPRRR);
- Ulazak GMO-a u hrvatsku poljoprivredu bez obzira na protivljenja javnosti;
- Neriješavanje kroničnog problema vlasništva poljoprivrednog zemljišta što utječe na općenitu zapuštenost ruralnih područja;
- Problem objektivnosti, opremljenosti i stručnosti ovlaštenih laboratorija; te
- Neusklađenost s ostalim relevantnim zakonima.

Nacrt akcijskog plana za razvitak ekološke poljoprivrede u Dalmaciji

Konačno, SWOT analiza pokazala je ambivalentnost sudionika po pitanju ulaska Hrvatske u Europsku uniju. Za jedne je to mogućnost budući će se Hrvatskoj otvoriti nova tržišta sa kojima će moći poslovati bez dosadašnjih carinskih barijera, dok je drugima to opasnost budući će hrvatska proizvodnja biti izložena većoj konkurenciji uvezenih eko-proizvoda.

AKCIJA 5

Dionici COAST projekta pokrenut će u 2009. godini dugogodišnju informativnu i promotivnu kampanju kojom će javnost informirati o prednostima ekološke poljoprivrede s ciljem razvijanja svijesti proizvođača i potrošača.

U sklopu kampanje pokrenut će se i redovito održavati internetska baza podataka na kojoj će biti dostupni: podatci o poticajima i mjerama koje ekološki sektor može koristiti u oblastima proizvodnje, marketinga i informacija; podatci o registriranim ekološkim proizvođačima; stručni savjeti namijenjeni ekološkim proizvođačima; informacije o štetnosti uporabe kemijskih zaštitnih sredstava za zdravlje ljudi i okoliš; spisak prodajnih mjesta i turističko-ugostiteljskih objekata koje u ponudi imaju eko-hranu; te podatci o projektima udruga kojima su dodijeljena sredstva iz županijskih i državnog proračuna.

Domaćin internetske baze podataka bit će odabran javnim natječajem od strane regionalnog povjerenstva za ekološku proizvodnju poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda. Povjerenstvo će biti zaduženo za praćenje točnosti i transparentnosti podataka.

Povjerenstvo će u provedbu kampanje pokušati uključiti Delegaciju Europske komisije u RH kako bi se javnosti pružila precizna informacija o tome što hrvatska (ekološka) poljoprivreda gubi i/ili dobija ulaskom u Europsku uniju (poticaji, fondovi, tržište, itd.).

AKCIJA 6

Dionici COAST projekta će upotrijebiti svoje političke pozicije kako bi u okviru HZPSS-a u 2009. godini bio zaposlen najmanje jedan savjetnik za ekološku poljoprivredu u svim dalmatinskim županijama.

Četiri sudjelujuće dalmatinske županije od 2009. godine dat će prioritet programima i projektima udruga koje su u stanju i mogućnosti pružati praktične savjetodavne usluge na postojećim ekološkim gospodarstvima drugim ekološkim proizvođačima pri dodjeli redovnih sredstava iz županijskih proračuna namijenjenih radu udruga. Odluke o prioritetima kod dodjele županijskih sredstava donijet će županijska povjerenstva za ekološku proizvodnju poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda i o tomu službeno obavijestiti nadležna županijska tijela.

Regionalno povjerenstvo za ekološku proizvodnju poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda izradit će do konca 2009. godina prijedlog programa osnovne obuke proizvođača koji se žele baviti ekološkom poljoprivredom i dostaviti ga dionicima COAST projekta s prijedlogom financiranja u 2010. godini.

Nacrt akcijskog plana za razvitak ekološke poljoprivrede u Dalmaciji

AKCIJA 7

Dionici COAST projekta će upotrijebiti svoje političke pozicije kako bi na području Dalmacije najkasnije do početka 2010. godine razvili sustavni program znanstvenih istraživanja za razvoj ekološke mediteranske poljoprivrede s glavnim ciljem zaštite autohtonih sorata i pasmina (primjerice putem VIP programa za primjenjena i razvojna istraživanja u poljoprivredi i ribarstvu).

Također treba osigurati uspostavu dugoročnih znanstvenih pokusa i istraživanja u ekološkoj poljoprivredi koji će imati za cilj usporedbu s konvencionalnom i integriranom poljoprivredom.

4.2.3. Povećanje potražnje - razvoj regionalnog tržišta eko-hrane

VIZIJA

Povećana lokalna, nacionalna i inozemna potražnja za dalmatinskim ekološkim proizvodima, putem boljeg razumijevanje dobrobiti ekološke poljoprivrede od strane potrošača, pravednu konkurenciju među proizvođačima te poboljšanu kakvoću, povećanu količinu, raznolikost i stalnost ponude ekoloških proizvoda.

POSTOJEĆE STANJE

Potražnja za ekološkim proizvodima u Hrvatskoj je u porastu, posebice kod urbanog stanovništva i turista. Potrošači preferiraju tradicionalne domaće proizvode specifične kakvoće koji su proizvedeni ekološkim načinom proizvodnje. Međutim, nedostatak promocije i dostupnosti informacija o ekološkim proizvodima te potpuno nepoznavanje postupka deklaracije i označavanja ekoloških proizvoda u Hrvatskoj (hrvatski znak eko-proizvoda) uzrokuje slabo razumijevanje prirode ekoloških proizvoda te potrošače navodi da sve lokalne proizvode poistovijecuju sa ekološkim proizvodima (primjerice „Eko-Etno“).

SWOT analiza projekta COAST ukazuju da su slabosti trenutnog stanja ekološke poljoprivrede u Dalmaciji:

- Nedorečenost provedbe propisa u ekološkoj poljoprivredi (rad državne inspekcije), odnosno nelegalno korištenja naziva „eko“ i „bio“ koji su često sadržani u nazivima tvrtki koje se uopće ne bave ekološkom proizvodnjom te u nazivima proizvoda (primjerice „vino proizvedeno na ekološki čistom području“; te
- Nedostatno educirani trgovci koji pod natuknicom „eko“ ili „bio“ zbog profita prodaju konvencionalne proizvode i tako varaju potrošače.

Ove dvije slabosti uzrokuju treću, a to je problem plasmana eko-proizvoda na dalmatinskom tržištu zbog nelojalne konkurencije konvencionalnih proizvoda.

Prema istoj SWOT analizi opasnosti razvoju dalmatinske ekološke poljoprivrede predstavljaju:

Nacrt akcijskog plana za razvitak ekološke poljoprivrede u Dalmaciji

- daljnje varanje javnosti sa „eko“ i „bio“ nazivima i natpisima na konvencionalnim proizvodima, te
- poistovjećivanje autohtonih konvencionalnih proizvoda sa ekološkim.

Osim nabrojanih slabosti također se može konstatirati da je prezentacija (izgled i pakiranje) velike većine hrvatskih ekoloških proizvoda još uvijek lošije kvalitete od uvoznih proizvoda.

Svjetski trend potražnje za ekološki proizvedenom hranom i turistički sektor daje mogućnosti za razvoj lokalnog i regionalnog tržišta. Također, tradicija Dalmacije, povezana sa bogatim povijesnim i kulturnim naslijeđem, otvara velike mogućnosti za razvoj ekoloških proizvoda specifične dalmatinske kakvoće.

Regionalni eko-turizam može profitirati od „braka“ između ekološke poljoprivrede i tradicionalnih proizvoda visoke i specifične kakvoće. Nažalost, ponuda hrvatske ekološke poljoprivrede uglavnom se odnosi na domaće tržište uz još uvijek polupraznu potrošačku košaricu glede količine i raznolikosti proizvoda. Dok su svježiji ekološki proizvodi uglavnom domaće proizvodnje, ekološke prerađevine su uglavnom iz uvoza.

AKCIJA 8

U sklopu provedbe Akcije 5 posebni naglasak treba dati informiranju potrošača u Dalmaciji, Hrvatskoj i inozemstvu, kako bi se podigla njihova razina svijesti, kao i prepoznatljivost eko-hrane, a što uključuje i prepoznatljivost hrvatskog znaka eko-proizvoda.

Osim opće kampanje dionici projekta COAST pokrenut će i nekoliko „posebno skrojanih“ informacijskih i promotivnih kampanja usmjerenih prema dobro definiranim tipova potrošača poput hotela, restorana, povremenih kupaca i javnih kuhinja (vrtići, škole, bolnice, itd.).

AKCIJA 9

S ciljem edukacije potrošača, odnosno njihovog boljeg razumijevanja proizvodno-potrošačkog lanca ekoloških proizvoda, četiri dalmatinske županije u suradnji sa svojim glavnim gradovima (Zadar, Šibenik, Split i Dubrovnik) od 2009. godine organizirat će svake godine minimalno jednu edukativno-prodajnu izložbu (sajam) dalmatinskih eko-proizvoda na glavnom gradskom trgu.

Mogući dan održavanja izložbe može biti tradicionalni mediteranski dan eko-hrane (prva nedjelja u listopadu), a vremenom broj ovakvih izložbi može biti povećan.

AKCIJA 10

Dionici COAST projekta pokrenut će u 2009. godini projekt izrade regionalnih standarda za eko-trgovine, eko-restorane, eko-agriturizme i/ili eko-hotele na temelju kojih će se isti nadzirati i certificirati s pravom uporabe jedinstvenog dalmatinskog eko-turističkog znaka.

AKCIJA 11

Dionici COAST projekta iskoristit će svoj utjecaj da se u dalmatinskim gradovima što prije potakne institucijska kupovina ekoloških proizvoda za potrebe javnih kuhinja (vrtići, škole, bolnice) čime će se osigurati stabilno lokalno tržište. Za provedbu ove akcije treba osigurati sredstva kojima će se početno namiriti razlika u nabavnoj cijeni između ekoloških proizvoda i korištenih konvencionalnih proizvoda.

Dionici COAST projekta također će promovirati alternativne distribucijske kanale (lokalni sajmovi i tržnice) kao i prikladnu tržišnu infrastrukturu kroz partnerstvo veletrgovaca i trgovaca.

Nacrt akcijskog plana za razvitak ekološke poljoprivrede u Dalmaciji

PRILOG 1. - Rezultati SWOT analize razvoja ekološke poljoprivrede u Dalmaciji (COAST radionica, Split, 9. rujna 2008. godine)

SNAGE (<i>Strengths</i>) [+]	SLABOSTI (<i>Weaknesses</i>) [-]
<ul style="list-style-type: none"> • Postojanje prirodnih bogatstava • Zapuštene poljoprivredne površine - ekološki čiste, pogodne za razvoj ekološke poljoprivrede • Postojeći pravni okvir (zakonska regulativa i sustav nadzora/certifikacije) • Postojanje određene razine ekološke svijesti u javnosti • Dobar interes medija za ekološku poljoprivredu • Profitabilnost eko-proizvodnje • Veća kakvoća eko-proizvoda • Jača svijest županijskih UO za poljoprivredu, veća izdvajanja sredstava za eko-poljoprivredu • Neke manifestacije i natjecanja otvaraju posebne kategorije za EKO (primjerice natjecanja za ocjenu kvalitete maslinovog ulja u 2009. godini) 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljno razvijena svijest proizvođača i potrošača o prednostima ekološke poljoprivrede • Nedostatak edukacije i promidžbe • Nedostatak temeljnih poljoprivrednih znanja te znanja o eko-poljoprivredi među proizvođačima • Nepostojanje hrvatskih znanstvenih istraživanja u eko-poljoprivredi • Mali broj ekoloških poljoprivrednih udruga i zadruga u Dalmaciji • Visoki troškovi eko-proizvodnje, upitna profitabilnost • Problem nabavke repromaterijala (primjerice dozvoljenih sredstava za zaštitu bilja) u eko-poljoprivredi • Problem plasmana eko-proizvoda na tržištu • Nedostatno educirani trgovci • Nedorečenost provedbe propisa u eko-poljoprivredi (korištenja naziva "eko" i "bio")
MOGUĆNOSTI (<i>Opportunities</i>) [++]	OPASNOSTI (<i>Threats</i>) [--]
<ul style="list-style-type: none"> • Turizam kao marketinški kanal • Smanjenje nezaposlenost (mlađi umirovljenici, mlađi ljudi) • Trend zdravog življenja • Osnivanje udruga eko-proizvođača • Otvaranje novih tržišta ulaskom Hrvatske u EU • Organiziran i osmišljen nastup eko-proizvođača na tržištu • Novi skandali u konvencionalnoj poljoprivredi 	<ul style="list-style-type: none"> • Snažni <i>lobby</i> hrvatske konvencionalne poljoprivrede - poticaji • Ulazak GMO-a u hrvatsku poljoprivredu • Daljnje prevare javnosti sa „eko“ i „bio“ nazivima i natpisima na konvencionalnim proizvodima • Autohtoni proizvodi često se pogrešno prikazuju kao ekološki • Neriješavanje kroničnog problema vlasništva poljoprivrednog zemljišta • Konkurencija uvezenih eko-proizvoda nakon ulaska Hrvatske u EU • Nedostatak stručne potpore proizvođačima • Problem objektivnosti, opremljenosti i stručnosti ovlaštenih laboratorija • Neusklađenost s ostalim relevantnim zakonima • Mogući skandali u eko-poljoprivredi

Nacrt akcijskog plana za razvitak ekološke poljoprivrede u Dalmaciji

PRILOG 2. – Autorova SWOT analiza razvoja ekološke poljoprivrede u Dalmaciji

SNAGE (<i>Strengths</i>) [+]	SLABOSTI (<i>Weaknesses</i>) [-]
<ul style="list-style-type: none"> • Neprocjenjivo bogatstvo kulturno-povijesne i prirodne baštine • Veliki broj zaštićenih prirodnih područja i visok stupanj očuvanosti okoliša • Povoljan geografski položaj unutar Europe (dobra prometna povezanost) • Potencijal za razvitak ekološki prihvatljivog obrtništva, poduzetništva i zadrugarstva s naglaskom na ruralni turizam, ekološku proizvodnju hrane, tradicijske obrte i suvremene uslužne djelatnosti 	<ul style="list-style-type: none"> • Dugogodišnji trend depopulacije i senilizacije ruralnog prostora i nepovoljna obrazovna struktura seoskog stanovništva • Usitnjenost posjeda i nedostatak volje i sposobnosti da se ovaj problem što prije legalno i financijski riješi • Centraliziranost odlučivanja i financijske moći uz česta mijenjanja vlada, zakona i razvojnih strategija • Slaba ili nikakva potpora ekološkoj poljoprivredi od strane lokalne samouprave • Slaba razvijenost i organiziranost civilnog društva (NVO), općenito, a posebice u ruralnim područjima • Nepromijenjena svijest u odnosu prema turizmu (sezonska djelatnost)
MOGUĆNOSTI (<i>Opportunities</i>) [++]	OPASNOSTI (<i>Threats</i>) [--]
<ul style="list-style-type: none"> • Odabir koncepta održivog razvoja uz ravnopravno sudjelovanje svih devet bitnih skupina društva • Razvoj ekološke poljoprivrede (cilj – 10% površina do 2020. godine) • Razvoj ekološki prihvatljivog ruralnog turizma koji neće ugroziti prihvatni kapacitet ekosustava (zabrana megalomanskih projekata i betonizacije) • Održivi razvoj održivog obrtništva, malog i srednjeg poduzetništva i zadrugarstva • Jedinstveni europski model održivog turizma koji čuva okoliš uz povećanje zaštićenih prirodnih površina 	<ul style="list-style-type: none"> • Nepostojanje nacionalne koordinacije održivog razvoja Hrvatske i poslovični rivalitet između resornih ministarstava • Nastavak stanja i trendova slabosti • Nепрепознавање i ignoriranje snaga i mogućnosti • Nekontrahirana izgradnja koja će snage pretvoriti u neizlječivu slabost • Pogrešne odluke kod privatizacije javnih poduzeća • Izoliranost, odnosno isključenost iz prvih valova proširenja Europske unije